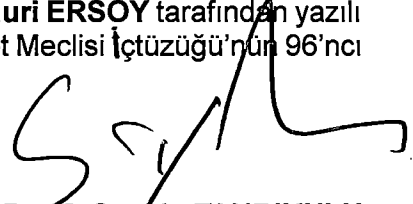

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Mehmet Nuri ERSOY** tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını, Anayasa'nın 98 ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96'ncı maddeleri gereğince saygılarımla arz ederim. 2.09.2026

Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Milletvekili

1. Bakanlığınız kayıtlarında, tarihî kaynaklarda Amid/Âmid adıyla anılan Diyarbakır ve çevresinden çıkarıldığı, çalındığı, kaçak kazılar sonucunda ele geçirildiği veya yasa dışı yollarla yurt dışına götürüldüğü tespit edilen toplam kaç taşınır kültür varlığı bulunmaktadır?
2. Söz konusu eserlerin tarihsel dönemlere göre; Hurriler, Asurlular, Urartular, Roma, Doğu Roma/Bizans, Büyük Selçuklu, İnaloğulları, Nisanoğulları, Artuklular, Eyyubiler, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlı dönemleri itibarıyla tasnifi yapılmış mıdır? Yapılmışsa her döneme ait kaç kayıp veya yurt dışındaki eser bulunmaktadır?
3. Diyarbakır ve tarihî Yukarı Mezopotamya/el-Cezîre kültür havzasından yurt dışına çıkarılmış eserlerin tespitinde yalnızca günümüz idarî sınırları mı esas alınmaktadır; yoksa eserlerin üretildiği tarihsel döneme ait Amid, Meyyâfârikîn, Hasankeyf, Cizre ve Mardin sanat çevreleri arasındaki kültürel ve sanatsal ilişkiler de dikkate alınmakta mıdır?
4. Diyarbakır kökenli eserlerin tespiti amacıyla Bakanlığınız tarafından müze envanter defterleri, eski eser fişleri, kazı defterleri, hafriyat kayıtları, eski fotoğraflar, seyahatnameler, kitabeler, vakfiyeler, şer'iyye sicilleri, salnameler ve Cumhuriyet'in ilk dönemine ait müze kayıtları üzerinde karşılaştırmalı bir provenans araştırması yürütülmüş müdür?
5. Diyarbakır Müzesi'nin kuruluşundan bugüne kadar düzenlenen bütün ayniyat, envanter, zimmet, devir-teslim ve eser hareket kayıtları karşılaştırılmış mıdır? Envantere kayıtlı olduğu hâlde bugün müzede bulunmayan kaç eser tespit edilmiştir?
6. Bu eserlerden hangilerinin kaybolduğu, hangilerinin çalındığı, hangilerinin başka müzelere nakledildiği, hangilerinin ise akıbetinin belirlenemediği tespit edilmiştir?
7. Diyarbakır Müzesi'nden geçmiş dönemlerde kaybolduğu veya çalındığı tespit edilen eserler konusunda düzenlenen müfettiş raporları, tahkikat evrakı, adli soruşturma dosyaları, envanter düşüm belgeleri ve suç duyuruları bulunmakta mıdır?
8. Bu kayıtlar arasında günümüzde Danimarka'daki Davids Samling Koleksiyonu'nda bulunan tunç sfenkse ilişkin herhangi bir envanter fişi, fotoğraf, eser kartı, müze kataloğu, teslim-tesellüm belgesi veya tahkikat kaydı bulunmakta mıdır?
9. Davids Samling Koleksiyonu'nun kamuya açık kayıtlarında 5/1978 envanter numarasıyla, "Doğu Türkiye, 12.-13. yüzyıl" şeklinde tanımlanan tunç sfenksin, Bakanlığınız kayıtlarında Diyarbakır Müzesi'ne ait olduğunun hukuken ve bilimsel olarak dayandırıldığı belgeler nelerdir?
10. Eserin Diyarbakır Müzesi'ndeki eski envanter numarası nedir? Hangi tarihte, kim tarafından ve hangi buluntu yeri veya koleksiyondan müze envanterine alınmıştır?
11. Sfenksin ilk buluntu yeri biliniyor mudur? Biliniyorsa günümüzdeki hangi ilçe, höyük, ören yeri, mimari yapı veya arkeolojik kontekst ile ilişkilidir?
12. Eserin tarihlendirilmesi bakımından Bakanlığınızın kabul ettiği kronoloji nedir? Eser 12. yüzyıl mı, 13. yüzyıl mı, yoksa daha dar bir tarih aralığına mı tarihlendirilmektedir?
13. Eserin tarih ve menşeinin tespitinde tipolojik, ikonografik, stilistik, epigrafik, metalürjik veya arkeometrik incelemeler yapılmış mıdır?
14. Tunç alaşımın kurşun, kalay ve bakır oranlarının tespiti, döküm tekniği, kalıp izleri, patina yapısı veya eser üzerindeki alet izleri bakımından herhangi bir arkeometalürjik analiz gerçekleştirilmiş midir?

15. Bu analizler, eserin Artuklu dönemi maden sanatı veya tarihî el-Cezîre sanat çevresi içinde üretilmiş olabileceğine ilişkin herhangi bir bilimsel sonuç ortaya koymuş mudur?
16. Sfenks figüründeki insan başlı aslan gövdesi, kanatlar ve ejder başları gibi unsurların, Diyarbakır ve el-Cezîre bölgesinde görülen Artuklu ikonografisi, hükümdarlık sembolizmi ve apotropaik motiflerle bağlantısına ilişkin Bakanlığınız bünyesinde veya üniversiteler aracılığıyla hazırlanmış bilimsel bir rapor bulunmakta mıdır?
17. Sfenksin, Artuklu döneminde Amid'deki saray ve su düzenekleriyle ilişkilendirilebilecek bir çeşme, havuz veya otomata unsurunun parçası olup olmadığı bilimsel olarak araştırılmış mıdır?
18. Özellikle Artuklu saray çevresinde faaliyet gösteren Bedüzzamân Ebû'l-İzz İsmail b. er-Rezzâz el-Cezerî'nin mekanik düzeneklerinde kullandığı zoomorfik ve fantastik figürlerle söz konusu eserin üslup veya işlev bakımından karşılaştırması yapılmış mıdır?
19. Bakanlığınızca eserin Diyarbakır kökeninin ortaya konulması amacıyla el-Cezerî'nin Kitâb fî Ma'rifeti'l-Hiyel el-Hendesîyye adlı eserindeki tasvirler, Artuklu sikkeleri ve Diyarbakır çevresindeki taş ve maden süslemeleriyle karşılaştırmalı ikonografik çalışma gerçekleştirilmiş midir?
20. Davids Samling yönetiminin eseri yalnızca "Eastern Turkey/Doğu Türkiye" şeklinde tanımlamasına karşılık Bakanlığınız eserin Diyarbakır Müzesi kökenini müze yönetimine hangi belgelerle bildirmiştir?
21. Davids Samling'in eserin Diyarbakır Müzesi kökenini kendi katalog ve teşhir bilgilerinde belirtmemesinin düzeltilmesi için Bakanlığınız herhangi bir girişimde bulunmuş mudur?
22. Tunç sfenksin Diyarbakır Müzesinde bulunduğu son kesin tarih nedir?
23. Eserin yokluğu ilk kez hangi tarihte ve hangi görevli tarafından tespit edilmiştir?
24. Eserin kaybolması veya çalınması üzerine dönemin müze müdürlüğü, valilik, emniyet, jandarma, savcılık veya Kültür Bakanlığı tarafından herhangi bir tahkikat başlatılmış mıdır?
25. Söz konusu olay hakkında tutulmuş zabıt varakası, hırsızlık tutanağı, soruşturma fezlekesi veya müfettiş raporu mevcut mudur?
26. Eserin müzeden çıkarılmasında herhangi bir kamu görevlisinin ihmali, kastı veya üçüncü kişilerle bağlantısı olduğuna yönelik geçmişte bir soruşturma yapılmış mıdır?
27. Davids Samling'in esere 1978 yılında 5/1978 envanter numarası vermiş olması dikkate alındığında, Bakanlığınız eserin Diyarbakır'dan ayrıldığı tarih ile Danimarka koleksiyonuna girdiği tarih arasındaki döneme ilişkin bir mülkiyet ve zilyetlik silsilesi oluşturabilmiş midir?
28. Eser Davids Samling tarafından doğrudan mı satın alınmıştır, yoksa başka koleksiyoncu, antikacı, sanat taciri veya müzayede evlerinden geçirilerek mi koleksiyona girmiştir?
29. Eserin Davids Samling'e intikalinden önceki bilinen bütün sahipleri kimlerdir?
30. Bakanlığınız; müzeden eserin satın alma faturası, satış sözleşmesi, ihracat izin belgesi, gümrük beyannamesi, önceki koleksiyon kayıtları ve sanat tacirlerine ait belgeleri istemiş midir?
31. Davids Samling yönetimi, eserin Türkiye'den hukuka uygun olarak çıkarıldığını gösteren herhangi bir ihracat veya mülkiyet belgesini Türkiye'ye sunabilmiş midir?
32. Böyle bir belge sunulamamışsa Bakanlığınız, eserin yasal yollarla edinildiğini ispat yükünün mevcut zilyet veya koleksiyon sahibi üzerinde bulunduğu yönünde bir hukukî tez ileri sürmüş müdür?
33. Bakanlığınız, yalnız Diyarbakır ili idarî sınırlarını değil, Orta Çağ kaynaklarında Diyâr-ı Bekr ve el-Cezîre olarak tanımlanan tarihî kültür coğrafyasını esas alan bir "kayıp eserler envanteri" hazırlamakta mıdır?
34. Diyarbakır, Hasankeyf, Mardin, Cizre ve çevresindeki Artuklu ve komşu hanedanlara ait taşınır eserlerin ortak üslup özelliklerinin belirlenmesi amacıyla üniversiteler ve sanat tarihi bölümleriyle bir çalışma yapılmış mıdır?
35. Yurt dışındaki koleksiyonlarda "Northern Mesopotamia", "Jazira", "Eastern Anatolia", "Southeastern Turkey", "Mosul School" veya "Artuqid" şeklinde kataloglanan eserlerin gerçekte Türkiye'deki tarihî merkezlerden çıkmış olup olmadığının araştırılması amacıyla sistematik tarama yapılmakta mıdır?

36. Davids Samling başta olmak üzere yabancı koleksiyonlarda "Jazira/el-Cezîre" menşeli gösterilen eserlerin eski müze, cami, türbe, medrese ve saray koleksiyonlarıyla karşılaştırılması yapılmış mıdır?
37. Özellikle figürlü tunçlar, şamdanlar, ibrikler, havanlar, kapı aksamaları, alem, kandil, kilit ve mekanik düzenek parçaları gibi Artuklu maden sanatının bilinen örneklerinden Türkiye'den yasa dışı çıkarıldığı değerlendirilen kaç eser tespit edilmiştir?
38. Davids Samling'de 38/1973 envanter numarasıyla kayıtlı bulunan ve müzenin kendi kataloğunda dahi Cizre Ulu Camii'nden geldiği açıkça belirtilen tunç kapı tokmağının Türkiye'ye iade edilememesinin gerekçesi nedir?
39. Söz konusu kapı tokmağının, birbirine dolanmış çift ejder, aslan başı ve zoomorfik bezemeleriyle 12.-13. yüzyıl el-Cezîre maden sanatının seçkin örneklerinden biri olduğu dikkate alındığında, eserin sanat tarihindeki özgünlüğünü ortaya koyan bilimsel dosya hazırlanmış mıdır?
40. Kapı tokmağının Cizre Ulu Camii'ndeki eşinin Türkiye'de bulunması nedeniyle iki parçanın eş eser/pendant niteliği taşıdığı konusunda bilimsel karşılaştırma yapılmış mıdır?
41. Mevcut tokmak üzerinde gerçekleştirilecek üç boyutlu tarama, alaşım analizi ve döküm tekniği incelemesinin Davids Samling'deki parçayla aynı atölyede veya aynı kalıpsal gelenekte üretildiğini ortaya koyabileceği değerlendirilmiş midir?
42. Müzenin kendi katalog kaydında dahi tokmağın Cizre Ulu Camii'nden geldiğinin kabul edilmesi karşısında, Bakanlığınız bu kaydı ikrar niteliğinde provenans delili olarak iade dosyasına dahil etmiş midir?
43. Kapı tokmağının Cizre Ulu Camii'nden ayrıldığı tarih ile 1973 yılında Davids Samling envanterine girişi arasındaki kaçakçılık ve mülkiyet zinciri ortaya çıkarılmış mıdır?
44. Bu dönemde Türkiye, Suriye, Irak, Lübnan ve Avrupa sanat piyasasında faaliyet gösteren antikacılar veya İslam sanatı tacirlerinden hangilerinin söz konusu eserin el değiştirmesinde rol oynadığı tespit edilmiştir?
45. Diyarbakır Ulu Camii, Mesudiye Medresesi, Zinciriye Medresesi, Nebi Camii, Behram Paşa Camii, Fatih Paşa Camii, Şeyh Mutahhar Camii ve tarihî sur yapılarından geçmişte sökülmüş veya kaybolmuş kitabe, kapı kanadı, kapı tokmağı, kandil, şamdan, rahle, halı, kilim, çini, yazma eser veya mimari tezeyinat unsurları bulunmakta mıdır?
46. Diyarbakır'daki tarihî kiliseler ve diğer gayrimüslim ibadet yapılarından geçmişte kaybolduğu veya yurt dışına çıkarıldığı bilinen ikon, el yazması, litürjik eşya, haç, röliker, çan veya kitabe niteliğinde kültür varlıkları Bakanlık envanterlerinde yer almakta mıdır?
47. Bu eserlerin hangi tarihî yapıdan veya koleksiyondan çıktığının belirlenmesinde eski vakfiye kayıtları, kilise envanterleri, Patrikhane kayıtları, salnameler ve erken dönem fotoğrafları incelenmiş midir?
48. Osmanlı Arşivi'nde yer alan Âsâr-ı Atîka, Maarif Nezareti, Müze-i Hümayun ve vilayet yazışmaları taranarak Diyarbakır'dan İstanbul'a veya yurt dışına gönderilen eski eserlerin listesi çıkarılmış mıdır?
49. 1869, 1874, 1884 ve 1906 tarihli Âsâr-ı Atîka Nizamnameleri döneminde Diyarbakır vilayetinden çıkarılmış eserler hakkında izin, sevk veya müsadere kayıtları araştırılmış mıdır?
50. Osmanlı Devleti döneminde yabancı arkeolog, diplomat, misyoner, seyyah veya koleksiyoncular tarafından Diyarbakır ve çevresinden edinilen eserlerden hangilerinin günümüzde Avrupa ve Amerika'daki müzelerde bulunduğu belirlenmiştir?
51. Müze-i Hümayun Müdürü Osman Hamdi Bey dönemine ait yazışmalarda Diyarbakır Vilayeti'nden gönderilen veya korunması istenen eserler konusunda kayıt bulunmakta mıdır?
52. Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkarılan müze ve eski eser envanterleri ile günümüzdeki envanterler karşılaştırılarak hangi eserlerin zaman içerisinde kaybolduğu belirlenmiş midir?
53. Bakanlığınız tunç sfenks ve diğer eserler bakımından restitüsyon, repatriasyon ve kültür varlığının menşe ülkeye iadesi kavramları çerçevesinde hangi hukukî yöntemi izlemektedir?
54. Eserlerin Türkiye'den çıkarıldığı tarihler nedeniyle 1970 UNESCO Sözleşmesi'nin doğrudan uygulanmasının tartışmalı olduğu durumlarda, Bakanlığınız mülkiyet hukuku, çalıntı malın mülkiyetinin kazanılamaması, sebepsiz zenginleşme, iyi niyetli zilyetlik, etik müzecilik ve provenans ilkelerine dayalı alternatif hukukî yollar geliştirmiş midir?

55. 1970 tarihli Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili UNESCO Sözleşmesi kapsamında Danimarka makamlarıyla hangi işlemler yürütülmüştür?
56. 1995 tarihli UNIDROIT Çalınmış veya Yasa Dışı İhraç Edilmiş Kültür Varlıkları Sözleşmesi hükümleri veya sözleşmede benimsenen ilkeler, Davids Samling dosyasının hukukî değerlendirmesinde dikkate alınmış mıdır?
57. UNESCO'nun Kültür Varlıklarının Menşe Ülkelerine İadesinin veya Yasa Dışı Alıkonulmaları Hâlinde Geri Verilmesinin Teşviki Hükûmetlerarası Komitesi nezdinde bu eserler için dosya açılmış mıdır?
58. Açılmamışsa, Türkiye'nin 1990'lı yıllardan beri iadesini istediği eserler bakımından söz konusu uluslararası mekanizmaya bugüne kadar başvurulmamasının nedeni nedir?
59. Danimarka hukukundaki zamanaşımı, iyi niyetli iktisap, zilyetlik ve özel vakıf koleksiyonlarının devir ve iadesine ilişkin hükümler konusunda alınmış bağımsız bir hukukî mütalaa bulunmakta mıdır?
60. Davids Samling'in özel bir koleksiyon olması nedeniyle Danimarka Devleti'nin doğrudan iade kararı veremediği ileri sürülüyorsa, Danimarka makamlarından müze üzerinde arabuluculuk, etik inceleme veya provenans denetimi yürütülmesi talep edilmiş midir?
61. Davids Samling yönetiminden, Türkiye kökenli eserlerin tamamı için kesintisiz provenans zinciri açıklaması istenmiş midir?
62. Bu eserlerin hangi tarihte, hangi bedelle, hangi tacirden, hangi müzayede evinden veya hangi koleksiyondan satın alındığı Bakanlığınızca bilinmekte midir?
63. Provenans zincirinde 20. yüzyılın ikinci yarısında Türkiye ve Orta Doğu'dan kaçırılmış eserlerin ticaretinde adı geçen herhangi bir uluslararası antika taciri veya koleksiyoncu tespit edilmiş midir?
64. Davids Samling'in söz konusu eserleri edinirken eserlerin menşe ülkeden yasal olarak çıkarıldığını gösteren belgeleri istemiş olup olmadığı araştırılmış mıdır?
65. Bu belgelerin bulunmaması hâlinde Bakanlığınız, müzenin due diligence/özen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini Danimarka makamları nezdinde gündeme getirmiş midir?
66. Davids Samling'den eserlerin satın alınma tarihinden önceki mülkiyet geçmişini kamuoyuna açık biçimde yayımlaması istenmiş midir?
67. British Museum, Louvre, Metropolitan Museum of Art, Victoria and Albert Museum, Pergamonmuseum, Walters Art Museum, David Collection ve diğer büyük koleksiyonların kataloglarında "Diyarbakır", "Amida", "Amid", "Diyar Bakr", "Jazira", "Artuqid" ve "Southeastern Anatolia" anahtar kelimeleriyle sistematik tarama yapılmış mıdır?
68. Bu taramalarda Diyarbakır veya tarihî Diyâr-ı Bekr bölgesiyle ilişkilendirilen toplam kaç eser belirlenmiştir?
69. Bunlardan kaçının Türkiye'den yasa dışı yollarla çıktığına ilişkin kuvvetli emare bulunmaktadır?
70. Uluslararası müzayede şirketlerinin eski ve güncel kataloglarında Diyarbakır kökenli eserlerin takibi amacıyla yapay zekâ destekli görsel eşleştirme veya dijital provenans veri tabanı kullanılmakta mıdır?
71. Eski Diyarbakır Müzesi fotoğraflarında görülen eserlerin yurt dışındaki koleksiyonlarda bulunan objelerle görsel eşleştirme yöntemiyle karşılaştırılması yapılmış mıdır?
72. Bakanlığınızın elinde bulunan bilgiler doğrultusunda "Diyarbakır'dan Yurt Dışına Çıkarılmış Kültür Varlıkları Envanteri" hazırlanması planlanmakta mıdır?
73. Bu envanterde her eser için eski ve yeni envanter numarası, tarihsel dönemi, malzemesi, ölçüsü, buluntu yeri, eski fotoğrafları, mevcut bulunduğu kurum, provenans zinciri ve yürütülen iade işlemlerinin yayımlanması düşünülmekte midir?
74. Tunç sfenks için 1991 yılından bu yana gerçekleştirilen bütün diplomatik, idarî ve hukukî girişimlerin tarih sırasıyla kamuoyuna açıklanmasının önünde herhangi bir engel bulunmakta mıdır?
75. Yaklaşık otuz beş yıldır sürdüğü belirtilen iade girişimlerine rağmen tunç sfenksin hâlen Türkiye'ye getirilememiş olması Bakanlığınız tarafından bir restitüsyon politikası başarısızlığı olarak değerlendirilmekte midir?
76. Bakanlığınızın Davids Samling yönetimine yaptığı son resmî başvurunun tarihi nedir ve bu başvuruya verilen cevap nedir?

77. Davids Samling ile son yüz yüze görüşme hangi tarihte, hangi düzeyde ve kimlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir?
78. 2024-2026 döneminde Danimarka makamları nezdinde tunç sfenksin iadesi konusunda hangi yeni girişimler yapılmıştır?
79. Eserin gönüllü iadesi gerçekleşmediği takdirde Danimarka'da adli süreç başlatılması, ihtiyati tedbir istenmesi veya mülkiyet davası açılması seçeneklerinden herhangi biri uygulanacak mıdır?
80. Diyarbakır Müzesi'ne ait olduğu belirtilen tunç sfenksin Türkiye'ye iadesinin sağlanması hâlinde eserin, tarihî ve kültürel bağlamının bulunduğu Diyarbakır'da sergilenmesi konusunda Bakanlığınızın bir kararı veya hazırlığı bulunmakta mıdır?
81. Bakanlığınız, Diyarbakır'ın binlerce yıllık tarihî hafızasının parçaları olan ve bugün ülke dışında bulunan kültür varlıklarının tamamının geri getirilmesine yönelik eser bazında hedef, takvim ve sorumlu birimlerin belirlendiği özel bir restitüsyon eylem planı hazırlayacak mıdır?